

**Crna Gora
Vlada Crne Gore**

MINISTARSTVO PROSVJETE

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

Katalozi znanja – predmetni programi

ISTORIJA

I i II razred stručne škole

Podgorica, 2014.

predmetni programi

ISTORIJA

I i II razred stručne škole

Izdavač: Zavod za školstvo

Urednik:

Lektura:

Tehnička priprema

i dizajn:

Štampa:

Tiraž: 300

Podgorica, 2014.

Nacionalni savjet za obrazovanje na 27. sednici održanoj 17. marta 2014. godine, utvrdio je izmjene predmetnoga programa **ISTORIJA** za I i II razred stručne škole.

SADRŽAJ

PREDMETNI PROGRAM, ISTORIJA za I i II razred stručne škole	4
1. Naziv nastavnog predmeta i predmetnog programa	5
2. Određenje predmetnog programa	5
<i>a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa</i>	<i>5</i>
<i>b) Broj časova po godinama obrazovanja i oblici nastave</i>	<i>5</i>
3. Opšti ciljevi predmetnog programa	5
4. Sadržaji i operativni ciljevi predmetnog programa	6
5. Didaktičke preporuke	Error! Bookmark not defined.
6. Standardi znanja (ishodi programa)	17
7. Načini provjeravanja znanja i ocjenjivanja	20
8. Resursi za realizaciju nastave	21
<i>a) Materijalni uslovi, standardi i normativi</i>	<i>21</i>
<i>b) Okvirni spisak literature i drugih izvora</i>	<i>21</i>
9. Profil i stručna sprema nastavnika/ca i stručnih saradnika/ca	22

Predmetni program

ISTORIJA

I i II razred stručne škole

1. NAZIV NASTAVNOGA PREDMETA: ISTORIJA

NAZIV PREDMETNOGA PROGRAMA: ISTORIJA

2. ODREĐENJE PREDMETNOGA PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnoga programa

Istorija je u srednjim školama opšteobrazovni predmet, koji uz maternji jezik i geografiju pripada grupi nacionalnih disciplina. Istorija podrazumijeva odabranu količinu istorijskoga znanja prilagođenu uzrastu učenika/učenica i njihovim razvojnim sposobnostima.

U domenu obrazovanja istorija svojim sadržajima omogućava učenicima/učenicama da se upoznaju sa svim značajnijim društvenim procesima i događajima koji su uticali na razvitak civilizacije, čime direktno doprinosi razvoju njihove opšte kulture. Time se ostvaruje ne samo usvajanje osnovnih pojmova vezanih za prošlost ljudskoga društva, već i omogućava lakše razumijevanje savremenih procesa i događaja.

U vaspitnome procesu istorija ima primaran značaj u formiranju nacionalnoga identiteta i razvoju ličnosti. Čitanje istorijskih tekstova praćeno je intenzivnim emocijama koje utiču na formiranje sentimentata patriotizma, osećanja časti, lojalnosti i nacionalne svijesti. Osim toga, istorija doprinosi i razbijanju određenih predrasuda prema pojedinim narodima, rasama i vjerskim grupama, što je preduslov za konstituisanje društava zasnovanih na demokratskim principima.

Napomena: Međupredmetne oblasti / teme obavezne su u svim nastavnim predmetima i nastavnici/nastavnice su obavezni da ih ostvaruju. Međupredmetne oblasti / teme su sadržaji koji omogućavaju da se u opšteobrazovni kurikulum uključe određeni ciljevi i sadržaji obrazovanja koji nijesu dio formalnih disciplina ili pojedinih predmeta ili koji su po strukturi interdisciplinarni. Ti sadržaji doprinose integrativnome pristupu opšteg obrazovanja i u većoj mjeri povezuju sadržaje pojedinih predmeta.

b) Broj časova po godinama obrazovanja i oblici nastave

razred	broj časova
I	70
II	70
UKUPNO	140

U realizaciji programa potrebno je 85% od predviđenoga plana, dok je 15% programa namijenjeno planiranju programa škole, odnosno lokalne zajednice, i može poslužiti za produbljivanje sadržaja iz obaveznoga dijela programa ili uvođenje nekih novih sadržaja po potrebama obrazovnoga profila, učenika/učenica, škole i lokalne zajednice.

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Pored usvajanja shvatanja o razvitku ljudskoga društva do kojih je istorijska nauka došla koristeći se naučnim metodama, nastava istorije ima za cilj i:

- usvajanje osnovnih znanja o historiji kao nauci i nastavnome predmetu
- razvijanje sposobnosti razumijevanja historijskoga vremena, prostora i upotrebe historijske literature i terminologije
- upoznavanje učenika/učenica sa svim vrstama historijskih izvora i ukazivanje na neophodnost kritičkoga prilaza informacijama koje su u njima sadržane
- upoznavanje sa značajnijim događajima, procesima i ličnostima političke, ekonomske i kulturne historije, koje su obilježile određene historijske epohe
- afirmisanje sadržaja iz nacionalne historije kojima se ostvaruje razvoj nacionalnoga identiteta i svijesti o pripadnosti državi Crnoj Gori
- razvijanje sposobnosti kritičkoga i historijskoga mišljenja i logičkoga zaključivanja
- afirmaciju argumentovanoga dijaloga
- uticanje na formiranje ličnosti oslobođene od netrpeljivosti, ksenofobije, predrasuda i nacionalističkih ideala, njegovanje demokratskih oblika ponašanja, vjerske i nacionalne tolerancije
- osposobljavanje učenika/učenica za proces permanentnoga obrazovanja
- da se učenik/učenica zainteresuje za proučavanje prošlosti, uči otvorenosti proučavanja drugih kultura, različitih mišljenja i iznošenju argumenata i motiviše se za izučavanje nacionalne historije.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA

Operativni ciljevi proizilaze iz opštih ciljeva i usmjereni su na učenike/učenice. Pokazuju što učenik/učenica treba da nauči, sazna, postigne, može da uradi. Objedinjuju sadržajne (pojmovi, principi, zakonitosti) i procesne ciljeve (razne kognitivne i komunikacijske sposobnosti i kompetencije) i služe kao osnova za definisanje standarda znanja. Predložene aktivnosti proizilaze iz postavljenih ciljeva i upućuju na procese i radnje putem kojih učenik/učenica ostvaruje cilj. Predstavljaju smjernice, nipošto striktna uputstva, za nastavnike/nastavnice. Kolona „Pojmovi i sadržaji“ predstavlja otvoren izbor za realizaciju predviđenih ciljeva i aktivnosti. U skladu s mogućnostima i zahtjevima učenika/učenica, nastavnik/nastavnica je slobodan/slobodna da kolonu dopuni ili skрати u obimu koji neće ugrožavati mogućnost sticanja kompetencija prema postavljenim standardima znanja. Kolona „korelacije“ predstavlja uputstva i preporuke za ostvarivanje funkcionalne saradnje iz predmetnih oblasti u kojima je moguće napraviti logičku vezu i preplitanje od koristi za savladavanje nastavnih jedinica. Nastavnicima/nastavnicama je ostavljena mogućnost da i sami/same upisuju ostvareni stepen povezanosti s ostalim predmetima i temama iz lokalne historije, nastavnim sadržajima za koje smatraju da im mogu biti od važnosti u sprovođenju nastavne prakse.

I RAZRED

TEMA: UVOD U ISTORIJU

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
---------------------------	-------------------	-------------------------	-------------------

<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna pojam i predmet istorije - zna da hronološkim redom postavi velika istorijska razdoblja i definiše različite istorijske izvore - zna da navede pomoćne istorijske nauke i poveže ih s istorijom. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju značaj istorije za humanističke nauke - obrazlažu svrhu periodizacije istorije kao nauke - otkrivaju veze između istorije i drugih predmetnih oblasti. 	<p>Civilizacija; kultura; povelja; hronika; arhiv; era; datum; antika; robovlasništvo.</p>	<p>Matematika, Fizika, Geografija: Mjerenje, jedinica mjere za vrijeme.</p>
---	--	--	--

TEMA: PRAISTORIJA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna što je praistorija i na koja se razdoblja dijeli - objasni način života ljudi u kamenome i metalnome dobu (način stanovanja i ishrane, gradnja prvih prebivališta, predmeti za svakodnevnu upotrebu) - upozna razvoj primitivnih društava (rod, bratstvo, pleme) - zna o praistoriji na tlu Crne Gore i glavne praistorijske lokalitete. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rade na tekstu i ilustrativnome materijalu iz udžbenika - opisuju kako su živjeli praistorijski ljudi i čime su se bavili - demonstriraju na istorijskoj karti Crne Gore razmještaj najstarijih arheoloških nalazišta na crnogorskom tlu - posjećuju najbliže praistorijsko nalazište ili zavičajni muzej i pišu kratak referat o tome. 	<p>Kameno i metalno doba; svjedočanstva o životu ljudi u praistoriji; paleolit; mezolit, neolit; matrijarhat; patrijarat; totemizam; animizam; magija, politeizam, monoteizam, Crvena Stijena, Lipci, Odmuť, Međeda glava, Zoganj, Berankrš.</p>	<p>Likovna umjetnost: pojava umjetničkoga stvaranja i umjetnosti praistorije, religiozne predstave praistorijskoga čovjeka.</p>

TEMA: RANE CIVILIZACIJE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>TEMA: STARI ISTOK</p> <p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna područja nastanka ranih civilizacija Staroga istoka (Egipat, Mesopotamija, Persija, Anatolija i Levant) - upozna razvoj stare Indije, Kine, Fenikije i Palestine 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokazuju na karti narode i države ranih civilizacija i navode koji narodi i države danas postoje na tome prostoru - opisuju način života i zanimanja stanovništva starih civilizacija. 	<p>Stari istok (Mesopotamija; Egipat; Persija; Anatolija; Levant); Indija i Kina; Fenikija; Palestina; civilizacije Inka, Maja i Acteka; despotizam; mastodontske građevine; irigacioni sistem; asimilacija; katarakta; noma; piramida;</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: <i>Književnost staroga vijeka</i> Likovna umjetnost: egipatska umjetnost (građevinarstvo, vajarstvo slikarstvo).</p>

<ul style="list-style-type: none"> - umije da odredi najstarije civilizacije Amerike (Maja, Asteka i Inka) - zna mitologiju i kulturu starih naroda. 		<p>mastaba; balsamovanje; mumija; hijeroglifi; obelisk; kapitel; sanskrt; kolonija; judaizam; lavirint; almanah; inkarnacija.</p>	
<p>TEMA: ANTIČKA GRČKA Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna značaj kritsko-mikenske civilizacije i navede najznačajnija dostignuća - zna osnovnu periodizaciju helenske istorije (homersko, arhaičko, klasično i helenističko razdoblje) - zna za nastanak grčkih država-polisa - zna da navede uzroke, pravce i posljedice velike grčke kolonizacije - zna značaj i posljedice grčko-persijskih ratova, peloponeskoga rata za grčki svijet - zna da opiše uspon makedonske države, vrijeme i prostor nastanka imperije Aleksandra Velikoga, njenu veličinu i značaj - zna da nabroji i opiše grčke kolonije i gradove na teritoriji današnje Crne Gore. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - označavaju karakteristike grčkoga društva i privrede Homerova doba - objašnjavaju nastanak mnoštva političkih zajednica – polisa - demonstriraju na karti zemlje i krajeve u kojima su Grci osnivali svoje kolonije i objašnjavaju razloge i značaj kolonizacije - pronalaze na karti mjesta najvažnijih bitaka u grčko-persijskim ratovima, Peloponeskome ratu - demonstriraju na karti zemlje koje je osvojio Aleksandar Veliki i ocjenjuju uticaj Grka u helenizaciji istočnoga svijeta te pojašnjavaju tvrdnju da je kultura starih Grka u temelju svjetske kulture - realizuju istraživanje na nekom antičkom lokalitetu, prave prezentaciju rezultata. 	<p>Krit, Mikena, herojsko doba; polis; Sparta; Atina; zlatno doba Atine; grčka kultura; helenističko doba; helenistička kultura; kiklopi, basileus; partenon, Titan; muza; mit; antropomorfizam; hegemonija; arhont, demos; kolonije na Crnogorskome primorju.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: Homer, <i>Ilijada</i> i <i>Odiseja</i>, trojanski mit, homersko pitanje.</p> <p>Likovna umjetnost: antika, klasična umjetnost.</p>
<p>TEMA: ANTIČKI RIM Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše nastanak rimske države - umije da razloži strukturu i organizaciju rimskoga društva u doba kraljeva, republike i carstva - zna da opiše rimsku vojsku, pojasi 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju izvorni tekst i analiziraju ga - razlazu i objašnjavaju što govori istorija, a što legenda o osnivanju Rima - opisuju kako se oblikovalo rimsko društvo u doba kraljeva, republike i carstva 	<p>Postanak rimske države; Rim – gospodar Sredozemlja; od republike do carstva; uspon Rimskoga Carstva; kasnoantičko Rimsko Carstvo; područje Crne Gore u rimskoj državi; rimski svijet bogova; počeci hrišćanstva; rimska kultura; republika, tribun, nobil, centurija,</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: Biblija, Legenda o potopu, Bešeda na gori.</p> <p>Likovna umjetnost: klasična umjetnost Rima.</p>

<p>njenu ulogu i značaj u stvaranju i širenju rimske države, najznačajnija dostignuća rimske kulture i razumije religijski sistem</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da prepozna sistem rimske uprave, proces romanizacije na teritoriji današnje Crne Gore, lokalizuje ih i navede. 	<ul style="list-style-type: none"> - demonstriraju na karti koja su područja bila pod Rimljanima u Evropi, koja u Africi i Aziji na vrhuncu moći - navode o čemu svjedoče tragovi rimske kulture na crnogorskom tlu - objašnjavaju pojavu i širenje hrišćanstva. 	<p>magistrat, veto, diktator, legija, provincija, romanizacija, trijumvirat, imperija, princeps, kolonat, hrišćanstvo, mesija, apostoli, katakombe, teolog, kanonske knjige, forum, arena, terme, sinagoga, akvadukt, područje Crne Gore u rimskoj državi.</p>	<p>Matematika: rimski brojevi.</p>
---	---	--	---

TEMA: RANI I RAZVIJENI SREDNJI VIJEK

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna značaj velike seobe naroda za dalje istorijske tokove - upozna se s Vizantijom i franačkom državom - umije da opiše razvoj hršćanske crkve i razloge podjele na Rimsku katoličku i Pravoslavnu crkvu - upozna razvoj islamske religije i njeno širenje - definiše najveća dostignuća arapske kulture i njen uticaj na evropsku kulturu. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje pomoću karte veliku seobu naroda - na primjerima Franačke i Vizantije analiziraju feudalne odnose - čitaju tekstove iz Biblije, Kurana i upoređuju, analiziraju u istorijskome, socio-ekonomskome kontekstu - nabrajaju, analiziraju i objašnjavaju nastajanja najznačajnijih umjetničkih dostignuća. 	<p>Velika seoba naroda; feudalno društvo; Vizantija do XIII vijeka; hrišćanska crkva i njeno ustrojstvo; Arabljani i islam; katoličanstvo, pravoslavlje, umjetnost.</p>	<p>Geografija: migracije stanovništva.</p> <p>Likovna umjetnost: ikonografije, slikarstvo.</p> <p>Gradansko obrazovanje: način suživota i uvažavanje različitosti.</p>

TEMA: DOLAZAK PREDAKA CRNOGORACA I JUŽNIH SLOVENA NA BALKAN

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna o doseljavanju predaka Crnogoraca i drugih Slovena na Balkan - umije da objasni slovenizaciju Prevalisa i postepenu promjenu imena u Duklju - zna da navede vladare iz porodice 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronalaze na istorijskoj karti prostore naseljene Južnim Slovenima i određuju prostore Duklje - prave tabelu dukljansko-zetskih kraljeva sa značajnijim datumima, razgovaraju o periodima njihove vladavine 	<p>Duklja; Zeta u doba Vojislavljevića, Južni Sloveni.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: Ljetopis popa Dukljanina, Barski epitafi.</p>

<p>Vojislavljevića - umije da objasni proces nastanka nezavisnoga Kraljevstva Duklje pod dinastijom Vojislavljevića, - razumije značaj formiranja Dukljansko-barske nadbiskupije - umije da objasni preimenovanje Duklje u Zetu - upozna karakter osvajanja Zete od strane Nemanjića - shvati smisao osnivanja pravoslavne episkopije, - razumije značaj primorskih gradova za dukljansku državu.</p>	<p>- navode bitne činjenice o Barskoj nadbiskupiji.</p>		
---	---	--	--

TEMA: EVROPA U POZKOM SREDNJEM VIJEKU (XII–XV v.)

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da: - zna da objasni promjene u feudalnome društvu Zapadne Evrope od XII vijeka - upozna se s razvojem prvih univerziteta, kulture i umjetnosti i odnosu prema crkvi.</p>	<p>Učenici/učenice: - pronalaze na istorijskoj karti prostore naseljene Južnim Slovenima i određuju prostore Duklje - prave tabelu dukljansko-zetskih kraljeva sa značajnijim datumima, razgovaraju o periodima njihove vladavine - navode bitne činjenice o Barskoj nadbiskupiji - prave poređenja između današnjega i srednjovjekovnoga grada.</p>	<p>Grad i opšti privredni razvoj; univerziteti, krstaški ratovi.</p>	<p>Likovna umjetnost: arhitektura. Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: književnost humanizma i rane renesanse.</p>

TEMA: ZETA – CRNA GORA OD SREDINE XIV DO KRAJA XVII VIJEKA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
--------------------	------------	------------------	------------

<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da vrednuje značaj obnove zetske države i objasni vladavine dinastija Balšića i Crnojevića - umije da objasni značaj štamparije Đurđa Crnojevića - zna o Crnoj Gori pod Turskom upravom 1496–1697. godine - zna prilike na drugim prostorima naseljenim Južnim Slovenima (Bosna, Srbija, Hrvatska, Makedonija) - zna dešavanja na prostoru naseljenom Albancima u srednjem vijeku. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dovode u vezu kulturnu emancipaciju s religijskim ubjedenjima - upoređuju stanje među državama na Balkanu - prave tabelu zetskih vladara iz dinastija Balšića i Crnojevića, sa značajnim datumima, predstavljaju je, objašnjavaju i argumentuju - vrše prezentaciju istraživanja o štampanoj knjizi kod Južnih Slovena – okolnosti, ko, đe, dalji uticaj... - izdvajaju i komentarišu bitne događaje iz perioda 1496–1697. - upoređuju stanje među državama i narodima na Balkanu. 	<p>Balšići, Crnojevići, Obodska štamparija, Albanci.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: narodne bajke, epske narodne pjesme.</p>
---	--	--	---

TEMA: NOVI VIJEK

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše velika geografska otkrića, prepozna značaj i posljedice tih otkrića - zna da navede glavne nosioce humanizma i renesanse - zna da objasni poziciju balkanskih naroda i prostora u odnosu na Osmansko Carstvo i Habsburšku Monarhiju u XVI i XVII vijeku. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronalazi na karti novootkrivene oblasti u toku velikih geografskih otkrića - analiziraju i komentarišu likovni materijal vezan za period renesanse iz udžbenika - upoređuju oblik i način vladanja velikih sila na Balkanu. 	<p>Evropa od kraja XV–XVIII vijeka; humanizam i renesansa; Balkan između Osmanskoga Carstva, Mletačke Republike i Habsburške Monarhije u XVI i XVII vijeku.</p>	<p>Istorija umjetnosti: renesansa, barok, klasicizam.</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: barok i klasicizam.</p>

TEMA: CRNA GORA 1698–1851. godine

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
--------------------	------------	------------------	------------

<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati smisao odluke Opštencrnogorskoga zbora o izboru vladike Danila - zna da opiše vrijeme vladika Danila, Save i Vasilija - zna za Šćepana Maloga - zna rad Petra I i Petra II Petrovića-Njegoša - zna da opiše i objasni proces ujedinjenja Crne Gore i Brda i privremeno ujedinjenje Crne Gore i Boke. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenuju crnogorske specifičnosti pod osmanskom vlašću u odnosu na ostale balkanske narode - prave rodoslov Petrovića-Njegoša do Petra I i bilježe značajnije događaje iz njihove vladavine - dovode u vezu crnogorske pobjede na Krusima i Martinićima sa stvaranjem modernih državnih institucija - prave malo istraživanje o institucijama države iz doba Petra II - čitaju izvode iz <i>Gorskoga vijenca</i> i vežu ih s istorijskim izvorima. 	<p>Crna Gora u doba vladikata; ulazak Crne Gore na evropsku diplomatsku scenu tokom XVIII vijeka; Krusi, Martinići, Stega, Grvardija, Guvernadurstvo, Zakonik, Senat, Perjanici.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: Petar I: <i>Poslanice</i>; Petar II Petrović Njegoš: <i>Gorski vijenac</i>.</p>
--	--	--	--

TEMA: SVIJET KRAJEM XVIII I POČETKOM XIX VIJEKA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umije da prepozna ekonomska i tehnička dostignuća prve industrijske revolucije - vrednuje značaj prvih građanskih revolucija - zna da opiše tok Napoleonovih ratova - zna da opiše prilike na Balkanu krajem XVIII i početkom XIX vijeka - odredi osobine revolucije 1848. godine u Evropi. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prave malo istraživanje o dostignućima prve industrijske revolucije - prepoznaju zajedničke elemente u Americi i Francuskoj nakon građanskoga rata i revolucije - izdvajaju bitne događaje iz Napoleonovih ratova i komentarišu ih - navode ključne događaje u prvoj polovini XIX vijeka koji se tiču balkanskih država i naroda. 	<p>Parna mašina, telegraf, parobrod, lokomotiva, liberalizam, demokratija, Napoleon, Balkan krajem XVIII i početkom XIX vijeka.</p>	<p>Fizika: naučna otkrića, tehnička otkrića. Sociologija: demokratija. Geografija: Engleska, SAD, Francuska, Balkan.</p>

Didaktička uputstva

Uvođenje učenika/učenica u izučavanje nastavnih sadržaja historije predviđenih za I razred srednjih stručnih škola, nužno je usmjeriti tako da učenik/učenica istovremeno bude i objekat i subjekat vaspitno-obrazovnog procesa, kako bi se na taj način osposobio/osposobila za samostalan rad i dalje samoobrazovanje. Izborom i sinhronizovanom primjenom odgovarajućih oblika rada (frontalni, rad u paru, individualni, grupni), metoda (metoda usmenoga izlaganja, metoda rada s udžbenikom i drugim štampanim tekstom, metoda pisanih i ilustrovanih radova, metoda demonstracije, metoda ekskurzija), sredstava (udžbenik, dijafilmovi, videokasete i trake, nastavni listići, gotove grafofolije, historijske karte) učenik/učenica dolazi u sam centar pedagoškoga interesovanja. Kombinacijom navedenih oblika i metoda rada i korišćenjem raspoloživih sredstava nastavu je moguće organizovati tako da u njoj učenik/učenica stiče znanja i čulna iskustva koja će podstaći njegove/njene misaone i radne potencijale u cilju efikasnijega razvoja njegove/njene ličnosti ne kao reproduktivne, već kao produktivne i stvaralačke. U realizaciji nastavnoga programa važno je istaći ključne procese, tačke preokreta i civilizacijske tekovine koje su sudbonosno uticale na razvoj ljudskoga društva uopšte i onda naglasiti način i mjeru u kojoj su ti procesi pokreti i tekovine uticali na historiju regiona i Crne Gore. Treba naglasiti i povratni proces, tj. način i mjeru u kojoj su događaji u Crnoj Gori uticali na okruženje.

Kod realizacije jedinica iz historije balkanskih naroda u XVI, XVII i XVIII vijeku treba naglašavati procese i strukture karakteristične za organizaciju svih djelova Osmanskoga Carstva, Habsburške Monarhije ili Mletačke Republike, izdvajajući, naravno, specifičnosti pojedinih naroda ili pokrajina.

Kod realizacije jedinica iz historije XIX vijeka treba naglasiti da je proces nacionalne emancipacije karakterističan za veći dio Evrope i da traje, praktično, do balkanskih ratova i do I svjetskog rata.

II RAZRED

TEMA: CRNA GORA 1852–1914. GODINE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše proces odvajanja duhovne od svjetovne vlasti u Crnoj Gori - zna da opiše period vladavine knjaza Danila i knjaza Nikole - shvati značaj priznanja nezavisnosti Crne Gore na Berlinskome kongresu 1878. godine - zna da opiše i pojasni stanje u Crnoj Gori nakon proglašenja Crne Gore za kraljevinu 1910. godine - zna o Crnoj Gori u balkanskim 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vrše malo istraživanje o značaju odvajanja duhovne od svjetovne vlasti u Crnoj Gori - diskutuju i izvode zaključke vezane za „crnogorsko pitanje“ - na hameru hronološki ređaju važne događaje i datume iz perioda vladavina knjaza Danila i knjaza Nikole - diskutuju i izvode zaključke o značaju Berlinskoga kongresa za Crnu Goru - prave igrokaz o samome činu krunisanja kralja Nikole - izdvajaju na hameru kulturna i 	<p>Crna Gora u doba knjaza Danila; Crna Gora u doba knjaza Nikole do 1876. godine; istočna kriza 1875–1878. godine; Velji rat 1876–1878. godine; Berlinski kongres i nezavisnost Crne Gore; društvene i političke prilike u Crnoj Gori od 1878. do balkanskih ratova; crnogorske migracije 1878–1914. godine; balkanski ratovi 1912–1913. godine.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: djela kralja Nikole, S. M. Ljubiše, Marka Miljanova Popovića.</p>

ratovima, - zna da ilustruje privredni i kulturni razvitak Crne Gore od Berlinskoga kongresa do početka I svjetskog rata.	privredna dostignuća u Crnoj Gori 1878–1914 godine.		
--	---	--	--

TEMA: SVIJET OD POČETKA PRVOGA DO POČETKA DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše političke, privredne i kulturne prilike u Evropi početkom XX vijeka - zna da navede osnovne uzroke i povod izbijanja Prvoga svjetskog rata - zna da navodi najvažnije frontove zaraćenih strana - umije da ocijeni i vrednuje karakter Prvoga svjetskog rata 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na istorijskoj karti navode glavne centre Evrope početkom XX vijeka - kritički izdvajaju i klasifikuju ključne uzroke za izbijanje Prvoga svjetskog rata - analiziraju tekst iz udžbenika - čitaju različite istorijske izvore vezane za Prvi svjetski rat i međusobno ih upoređuju. 	<p>Vojno-politički savezi (Antanta; centralne sile); Londonski ugovor; Versajska mirovna konferencija.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: razvoj književnih pravaca i najznačajniji predstavnici/predstavnice u svijetu i kod nas do početka Prvoga svjetskog rata.</p>

TEMA: CRNA GORA I JUGOSLOVENSKE ZEMLJE OD POČETKA PRVOGA DO POČETKA DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da navede razloge za ulazak Crne Gore u Prvi svjetski rat - zna da opiše operacije crnogorske vojske u Prvome svjetskom ratu - zna da opiše proces konstituisanja Kraljevine SHS - umije da analizira način na koji je Crna Gora ušla u zajedničku državu Južnih Slovena, -umije da kritički procijeni položaj 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - navode argumente za i protiv za ulazak Crne Gore u Prvi svjetski rat - na istorijskoj karti locira crnogorske i balkanske frontove - učestvuju u timskome radu radi razmjene mišljenja o političkome modelu novonastale države - prave izvještaj o stanju u Crnoj Gori prije i nakon ujedinjenja - usmeno izdvajaju ključne momente o Crnoj Gori u Kraljevini Jugoslaviji. 	<p>Ulazak Crne Gore u jugoslovensku kraljevinu; okupacija Crne Gore; djelovanje savezničkih trupa u Crnoj Gori; komitski pokret i oslobađanje Crne Gore od austrougarske okupacije; bjelaši, zelenaši, božićna pobuna, Crna Gora u administrativno teritorijalnim podjelama KSHS – Jugoslavije.</p>	

TEMA: DRUGI SVJETSKI RAT I SAVREMENI SVIJET

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše prilike u Evropi uoči Drugoga svjetskog rata - umije da nabroji najznačajnije fašističke agresije do 1939. godine - umije da ocijeni značaj usvajanja Atlantske povelje za dalje vođenje rata i utemeljenje savremenih mirovnih organizacija - zna da navede najznačajnije frontove i bitke Drugoga svjetskog rata - umije da ocijeni opravdanost upotrebe ratova u rješavanju konfliktnih situacija - zna da opiše proces i pojasni razloge formiranja OUN-a - umije da izdvoji protivrječnosti koje su dovele do podjele poslijeratnoga svijeta na vojno-političke blokove - zna da navede nove oblike evropskih integracija, uoči argumente koji se odnose na proces globalizacije. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenuje glavne uzroke i povod za izbijanje II svjetskog rata - tumače ilustracije u udžbeniku u kontekstu konkretnih historijskih dešavanja - hronološki ređaju događaje i na historijskoj karti pokazuju značajne frontove i bitke II svjetskog rata - izdvajaju iz štampe neki od feljtona koji se odnosi na II svjetski rat i upoređuju ga s činjenicama koje iznose historijski izvori - obrazlažu potrebu osnivanja OUN-a - diskutuju o posljedicama formiranja i djelovanja vojno-političkih blokova - identifikuju pojedine posljedice globalizacije. 	<p>Tok rata 1939–1941, Evropa uoči rata, pakt Ribentrop – Molotov, ratne operacije, Atlantska povelja, OUN, Evropske integracije, vojno-politički blokovi, globalizacija.</p>	<p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: realizam – ideje, motivi.</p> <p>Sociologija</p> <p>Geografija</p>

TEMA: CRNA GORA I JUGOSLAVIJA U II SVJETSKOM RATU

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
--------------------	------------	------------------	------------

<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna da opiše napad fašističkih zemalja na Jugoslaviju - zna da nabroji kvislinške formacije na jugoslovenskome prostoru - umije da pronađe razlike između djelovanja KPJ i ostalih političkih partija u Aprilskome ratu i nakon njega - zna da opiše i istakne tok 13-julskoga ustanka u Crnoj Gori kao fenomena II svjetskog rata - zna da odredi značaj partizanskoga pokreta u odnosu na ostale pokrete i vojne kvislinške formacije - umije da shvati značaj povratka državnosti Crne Gore 1945. godine u jugoslovenskoj federaciji. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na istorijskoj karti pokazuju okupatorsku podjelu Jugoslavije - nabrajaju i objašnjavaju kvislinške formacije na jugoslovenskome prostoru - diskutuju o razlikama između djelovanja KPJ i ostalih političkih partija u Aprilskome ratu i nakon njega - rade prezentacije u kojima opisuju tok 13-julskoga ustanka u Crnoj Gori i objašnjavaju njegov značaj - definišu značaj partizanskoga pokreta u odnosu na ostale pokrete i vojne formacije - istražuju i razgovaraju o značaju povratka državnosti Crne Gore kroz jugoslovensku federaciju. 	<p>Karakteristike rata u Jugoslaviji 1941–1945, građanski rat i revolucija, Crna Gora u ratu 1941–1945, italijanska okupacija, 13-julski ustanak, Pljevaljska bitka, razvoj NOP-a u Crnoj Gori, obnova državnosti, doprinos Crne Gore pobjedi nad fašizmom.</p>	<p>Geografija</p>
--	---	---	--------------------------

TEMA: CRNA GORA U JUGOSLAVIJI I OBNOVA NEZAVISNOSTI CRNE GORE

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacije
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna političko ustrojstvo SFRJ i položaj Crne Gore u njoj - umije da procijeni osnovne elemente pada socijalizma i raspada SFRJ - zna da navede razloge osamostaljenja Crne Gore - shvati značaj referenduma od 21. maja 2006. godine za obnavljanje nezavisne i međunarodno priznate Crne Gore. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu kratak izvještaj o preseku stanja Crne Gore do 70-ih godina XX vijeka - hronološki ređaju značajne datume iz potonjih godina socijalističke Jugoslavije i njezina raspada - na osnovu medijskih izvještaja prave malu izložbu o procesu obnova nezavisne Crne Gore. 	<p>Socijalizam, agrarna reforma, SKJ, Josip Broz Tito, raspad SFRJ, Crna Gora, referendum, nezavisnost.</p>	<p>Geografija</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: razvoj književnosti u drugoj polovini XX vijeka – pravci i predstavnici/predstavnice: Ć. Sijarić, M. Kovač, S. Asanović, V. Nikolić, D. Kiš, opšte postmoderna.</p>

Didaktička uputstva

Uvođenje učenika/učenica u izučavanje nastavnih sadržaja historije predviđenih za II razred srednjih stručnih škola nužno je usmjeriti tako da učenik/učenica istovremeno bude i objekat i subjekat vaspitno-obrazovnog procesa, kako bi se na taj način osposobio/osposobila za samostalan rad. Izborom i primjenom odgovarajućih oblika rada (frontalni, rad u paru, individualni, grupni), metoda (usmenoga izlaganja, rada s udžbenikom i drugim štampanim tekstom, pisanih i ilustrovanih radova, demonstracije, ekskurzija), sredstava (udžbenik, dijafilmovi, videokasete i trake, nastavni listići, gotove grafofolije, historijske karte), učenik/učenica dolazi u sam centar pedagoškoga interesovanja. Kombinacijom navedenih oblika i metoda rada te korišćenjem raspoloživih sredstava nastavu je moguće organizovati tako da u njoj učenik/učenica stiče znanja i čulna iskustva koja će podstaći njegove/njene misaone i radne potencijale u cilju efikasnijega razvoja njegove/njene ličnosti ne kao reproduktivne, već kao produktivne i stvaralačke.

U realizaciji nastavnoga programa važno je istaći ključne procese, tačke preokreta i civilizacijske tekovine koje su sudbonosno uticale na razvoj ljudskoga društva uopšte i onda naglasiti način i mjeru u kojoj su ti procesi, pokreti i tekovine uticali na historiju regiona i Crne Gore. Treba naglasiti i povratni proces, tj. način i mjeru u kojoj su događaji u Crnoj Gori uticali na okruženje.

Kod realizacije jedinica iz historije XIX vijeka treba naglasiti da je proces nacionalne emancipacije karakterističan za veći dio Evrope i da traje, praktično, do balkanskih ratova i do I svjetskog rata.

Program tretira problematiku svjetske, evropske i nacionalne historije od početka XX vijeka do današnjih dana, koji iako nije dugo razdoblje, ipak obiluje krupnim promjenama, socijalnim i kulturnim preokretima, ratovima, nemirima i revolucijama kao nijedno razdoblje do sada.

U cilju punoga ostvarivanja obrazovnih, funkcionalnih i vaspitnih zadataka nastave historije, nastavnik/nastavnica bira, kombinuje i primjenjuje najefikasnije oblike i metode rada. Realizacija programskih sadržaja, s obzirom na uzrast, trebala bi biti što više zasnovana na samostalnom radu učenika/učenica. Učenike/učenice treba upućivati da putem analize, poređenja i uopštavanja sami/same dolaze do historijskih saznanja. Bitna pretpostavka za takvo usvajanje znanja jeste izvođenje nastave koja je usko povezana s radom na historijskim izvorima i njihovim kritičkim čitanjem. U tome kontekstu pored klasičnih, tradicionalnih i ustaljenih oblika i metoda rada, nastavnicima/nastavnicama se preporučuje da u duhu aktivnoga učenja primjenjuju i interaktivne oblike rada, posebno stručne timove učenika/učenica (učenici/učenice u grupama zajednički rade na rješavanju nekoga problema, tj. isti fenomeni mogu su sagledavati iz više različitih uglova). Takvi i slični oblici rada utiču na izgrađivanje samostalnosti učenikoga mišljenja, na njegovu/njenu moralnu orijentaciju i humanističku viziju svijeta, čime se ostvaruje uspješna nastava historije.

S metodičkoga stanovišta, nastavniku/nastavnici pri planiranju rada preporučuje se da vodi računa o aktivnim oblicima i metodama rada, koji će učenike/učenice motivisati i uvesti u samostalan rad, uz pomoć historijske karte, izvora, ilustrovanoga gradiva, udžbenika i druge popularne literature.

Za savremeni pristup nastavi historije od osobitoga su značaja i historijske ekskurzije, terenski rad, obilasci muzeja, i za sticanje novih informacija, i za razvijanje pravilnoga odnosa prema vrednovanju i čuvanju kulturnoga nasljeđa. Preporučuje se da metode rada uz pomoć historijske karte, tekstova, ilustrovanoga gradiva i grafičkih prikaza budu dio sve tri faze nastavnoga procesa – faze učenja i podučavanja, ponovljanja i utvrđivanja, faze provjeravanja znanja i ocjenjivanja.

6. STANDARDI ZNANJA (ISHODI PROGRAMA)

I razred

Učenik/učenica treba da:

- zna da odredi značenje istorije u tumačenju prošlosti ljudskoga društva
- nabroji vrste istorijskih izvora i objašnjava njihov značaj za objektivno upoznavanje istorijskih događaja
- navede najvažnije pomoćne istorijske nauke
- imenuje velike istorijske periode pravilnim hronološkim redoslijedom i zna njihove ključne karakteristike
- razumije značaj ostataka materijalne kulture za saznanja o životu ljudi u različitim praistorijskim razdobljima
- poznaje način života Ilira na crnogorskome prostoru
- zna da na istorijskoj karti pronađe najveća praistorijska nalazišta u Crnoj Gori i opiše ih
- prepoznaje strukturu društva i državno ustrojstvo i privredni razvitak kod naroda ranih civilizacija na primjeru Egipta
- nabroji najznačajnija ostvarenja kritsko-mikenske kulture
- razumije uzroke i uslove za nastanak grčkih polisa i posljedice velike grčke kolonizacije
- opiše tok grčko-perijskih ratova i posljedice Peloponeskoga rata
- razumije i određuje vrijeme nastanka makedonske države, njenu veličinu i posljedice osvajanja Aleksandra Velikoga
- navede i opiše grčke lokalitete na teritoriji Crne Gore
- opiše nastanak rimske države i nabroji njene državne faze
- prepoznaje osnove društvenoga i državnoga ustrojstva Rima u doba kraljeva, u doba republike i u doba carstva
- opiše rimsku vojsku i pojasni njenu ulogu
- navodi osnovne karakteristike hrišćanstva
- prepoznaje najznačajnija kulturna i naučna dostignuća rimske civilizacije (pravo, historiografija, književnost, umjetnost)
- utvrdi vrijeme rimske uprave na prostoru Crne Gore i obrazloži rimski privredni i kulturni uticaj
- objasni pomoću karte veliku seobu naroda;
- uporedi društvene specifičnosti Franačke, Vizantije i arapske države, objasni razlike između hrišćanske crkve u zapadnoj Evropi i Vizantiji
- analizira islam kao veliku svjetsku religiju
- nabroji najznačajnija umjetnička dostignuća ranoga i razvijenoga srednjeg vijeka
- analizira doseljavanje Slovena na Balkan
- objašnjava proces slovenizacije Duklje
- analizira borbu za nezavisnost Duklje
- razumije uspon Zete u doba Vojislavljevića
- navodi godinu ustanovljenja Barske nadbiskupije
- navodi bitne promjene u strukturi feudalnoga društva u zapadnoj Evropi od XII vijeka
- obrazlaže uticaj crkve na kulturu i umjetnost u poznome srednjem vijeku
- razumije pozicije balkanskih država uoči osmanskih osvajanja
- opiše obnovu zetske države i vladavinu Balšića i Crnojevića
- prepoznaje štampariju Crnojevića kao prvu državnu, ćiriličnu štampariju među Južnim Slovenima
- prouči prilike u Crnoj Gori 1496–1697. godine

- opiše položaj Albanaca u srednjem vijeku
- nabroji glavna geografska otkrića
- razumije značaj, humanizma i renesanse za kulturne i društvene tokove novoga vijeka
- zna koje su tri dominantne sile na Balkanu i prepozna im unutrašnju organizaciju
- navede elemente po kojima se izdvajao položaj Crne Gore u odnosu na ostale djelove osmanske države
- navede najznačajnije novoformirane institucije vlasti u Crnoj Gori do sredine XIX vijeka
- nabroji crnogorske vladare iz dinastije Petrović-Njegoš
- razumije značaj Petra II Njegoša za Crnu Goru na kulturnome i diplomatskome planu
- vrednuje bitne odluke Deklaracije o nezavisnosti i Deklaracije o ljudskim pravima
- navede glavne izume i napretke tokom prve industrijske revolucije
- prepoznaje ustanke i revolucije početkom XIX vijeka na Balkanu
- zna da nabroji domete revolucije iz 1848. godine.

II razred

Učenik/učenica treba da:

- analizira stvaranje Knjaževine Crne Gore, državnih institucija i značaj bitke na Grahovcu
- razumije poziciju Crne Gore uoči i u toku Veljega rata
- zna da navede glavne događaje u Crnoj Gori iz doba knjaza Danila i knjaza Nikole
- vrednuje značaj Berlinskoga kongresa i prepozna stanje na Balkanu nakon njega
- istakne značaj 1910. godine za Crnu Goru i crnogorski narod
- prepozna kulturno-prosvjetne prilike u Crnoj Gori 1878–1912. godine
- navede osnovne društveno-političke i ekonomske specifičnosti koje su obilježile kraj XIX i početak XX vijeka
- razlikuje uzroke i povod izbijanja Prvoga svjetskog rata
- navede i na istorijskoj karti pokaže najznačajnije frontove Prvoga svjetskog rata
- imenuje novoformirane države u Evropi nakon Prvoga svjetskog rata
- objasni razloge ulaska Crne Gore u Prvi svjetski rat
- zna da opiše ratne operacije Crne Gore u Prvome svjetskom ratu
- zna proces nastanka Kraljevine SHS – Jugoslavije
- razumije i ocijeni politički i ekonomski položaj Crne Gore u Kraljevini SHS – Jugoslaviji
- zna uzroke izbijanja Drugoga svjetskog rata i povod za njegov početak
- opiše pad Austrije, Češke i Albanije do 1939. godine
- shvati suštinu Atlantske povelje
- na istorijskoj karti locira frontove Drugoga svjetskog rata i opiše tok najznačajnijih bitaka
- opiše posljedice rata
- objasni značaj Organizacije ujedinjenih nacija u međunarodnim odnosima
- shvati uzroke početka hladnoga rata i blokovske podjele svijeta

- razumije proces evropskih integracija
- opiše stanje u Jugoslaviji uoči Aprilskoga rata
- pokaže na karti okupaciono rasparčavanje i podjelu teritorije Kraljevine Jugoslavije
- objasni razlike između partizanskoga i četničkoga pokreta
- nabroji i opiše najveće borbe na jugoslovenskome ratištu
- razumije specifičnosti 13-julskoga ustanka i suštinu oslobodilačkoga rata i socijalističke revolucije u Jugoslaviji
- opiše obnovu državnosti Crne Gore kroz jugoslovensku federaciju
- odredi položaj Jugoslavije u međunarodnim odnosima i objasni ulogu i značaj Josipa Broza Tita
- razumije proces dezintegracije jugoslovenske državne zajednice i nastanak novih država
- objasni okolnosti razlaza Srbije i Crne Gore
- istakne najznačajnije faktore za osamostaljenje Crne Gore 2006. godine.

7. NAČINI PROVJERAVANJA ZNANJA I OCJENJIVANJA

Provjera i ocjenjivanje znanja najvažnija je i najošetljivija faza vaspitno-obrazovnoga rada nastavnika/nastavnice. Traži mnogo znanja ne samo iz struke nego, prije svega, iz metodike nastave predmeta, didaktike i psihologije. Od nastavnikova/nastavničina vrednovanja znanja učenika/učenice zavisi hoće li znanje ostati samo na ravni reprodukcije ili će učenici/učenice pokušati da materiju razumiju, a znanje upotrijebe za rješavanje zadataka u školi i u svakodnevnome životu. Prilikom provjeravanja i ocjenjivanja nastavnik/nastavnica stiže povratnu informaciju o vrijednostima i stavovima učenika/učenica i utiče na njih. Provjeravanje znanja učenika/učenica za nastavnike/nastavnice ujedno je i barometar njegove/njene uspješnosti u nastavi. Provjeravanje i ocjenjivanje obavlja se usmeno i pismeno.

Elementi provjeravanja i ocjenjivanja znanja

U fazi provjeravanja i ocjenjivanja pored osnovnih nivoa znanja (prepoznavanje, obnavljanje, opisivanje istorijskih događaja i pojava) potrebno je razvijati i sposobnosti i vještine, a pritom i poštovati individualne razlike.

Saopštavanje:

- izlaganje stečenih informacija (znanja) u usmenoj, pismenoj ili grafičkoj formi
- razvijanje sposobnosti / vještine razdvajanja bitnih od nebitnih informacija o određenome istorijskom događaju
- u usmenom ili pismenom obliku pravilno upotrijebiti osnovnu terminologiju o istorijskome događaju
- uz pomoć različitih nastavnih pomagala (karte, tekst, slike) sakupiti informacije o određenome istorijskom događaju, povezati ih u logičnu cjelinu i o njima usmeno ili pismeno izlagati.

Sposobnost sagledavanja vremenskih i prostornih istorijskih pojava:

- sakupiti i srediti podatke o određenome istorijskom periodu ili događaju u pravilnome vremenskom redoslijedu
- potražiti istovremene istorijske događaje i pojave u određenome periodu
- orijentisati se na istorijskoj karti.

Istorijsko razmišljanje:

- razlikovati uzroke i posljedice istorijskih događaja
- uporediti istovjetne pojave ili događaje i zapisati sličnosti ili razlike

- na osnovu stečenih istorijskih znanja o određenim pojavama ili događajima reći svoje mišljenje o značaju konkretnoga događaja.

Pismena provjera znanja obavlja se najčešće objektivnim testovima koji pokrivaju sve nivoe zahtjevnosti. Učenici/učenice moraju biti unaprijed upoznati s kriterijumima i usmenog i pismenog ocjenjivanja. Ocjenjivanje je brojčano u skladu sa Zakonom o srednjem stručnom obrazovanju, a prema standardima koje određuju deskriptori nivoa znanja.

8. RESURSI ZA REALIZACIJU NASTAVE

a) Materijalni uslovi, standardi i normativi

Za kvalitetno i efikasno izvođenje nastave istorije neophodna je specijalizovana učionica. U učionici na raspolaganju moraju biti različiti udžbenici, priručnici, didaktička pomagala i audio-vizuelna sredstva. Učionica mora imati komplete zidnih istorijskih i geografskih karata.

Potrebna audio-vizuelna sredstva su:

- grafoskop
- dijabrojektor
- televizijski prijemnik
- videorikorder
- kasetofon
- kompjuter s mogućnošću upotrebe disketa i s priključkom za Internet.

Pored udžbenika preporučenih od strane Ministarstva prosvjete Crne Gore, nastavnici/nastavnice su slobodni/slobodne da u nastavi koriste i druge metode i priručnike za ostvarivanje ciljeva predviđenih programom.

b) Okvirni spisak literature i drugih izvora

Literatura za nastavnike/nastavnice:

1. Anderson, M. S.: *Evropa u XVIII vijeku*, Beograd, Clio, 2002.
2. Fire, F.: *Prošlost jedne iluzije, Komunizam u dvadesetom vijeku*, Beograd, 1996.
3. Helmut G. Kenigsberger, Džeri K. Bouler, Džordž L. Mouz: *Evropa u XVI veku*, Beograd, Clio, 2002.
4. Herder, H.: *Evropa u XIX vijeku*, Beograd, Clio, 2002.
5. Hobsbaum, E.: *Doba ekstrema, Istorija kratkog dvadesetog veka 1914–1991*, Beograd, Dereta, 2002.
6. *Istorija Osmanskog carstva*, priredio Rober Mantran, Beograd, Clio, 2002.
7. Kenedi, P.: *Uspon i pad velikih sila, Ekonomska promjena i ratovanje 1500–2000*, Podgorica, CID, 1999.
8. Laker, V.: *Istorija Evrope*, Beograd, 1999.
9. Longvort, F.: *Stvaranje istočne Evrope*, Beograd, Clio, 2002.
10. Mitrović, A.: *Vreme netrpeljivih, Politička istorija velikih država Evrope 1919–1939*, Podgorica, CID, 1998.
11. Mihail Geler, Aleksandar Negrič: *Utopija na vlasti, Istorija Sovjetskog saveza*, Podgorica, CID, 2000.
12. Nolte, E.: *Fašizam u svojoj epohi*, Prosveta, Beograd, 1990.

13. *Oksfordska istorija Grčke i helenističkog sveta* (priredili: Džon Bordman, Džasper Grifin i Ozvin Miri), Beograd, Clio, 1999.
14. *Oksfordska istorija rimskog sveta* (priredili: Džon Bordman, Džasper Grifin i Ozvin Miri), Beograd, Clio, 1999.
15. *Oksfordska istorija srednjovekovne Evrope* (priredio: Džordž Holms), Beograd, Clio, 1998.
16. Pavlović, K. S.: *Istorija Balkana*, Beograd, Clio, 2001.
17. Peinter, S: *Istorija srednjeg veka (284–1500)*, Beograd, Clio, 1997.
18. Penington, D. H.: *Evropa u XVII vijeku*, Beograd, Clio, 2002.
19. Peri, M.: *Intelektualna istorija Evrope*, Beograd, Clio, 2000.
20. Popov, Č.: *Građanska Evropa 1770–1871, Osnovi evropske istorije XIX vijeka, knj. I, Politička istorija Evrope, knj. II*, Novi Sad, Matica srpska, 1989.
21. Roberts, M. Dž.: *Evropa 1880–1945*, Beograd, Clio, 2002.
22. Živojinović, R. D.: *Uspon Evrope (1450–1789)*, Beograd, 1995.

Crna Gora:

1. Dragoje Živković: *Istorija crnogorskog naroda I–III*, Cetinje, 1991–1997.
2. *Istorija Crne Gore I–IV*, Podgorica, Pobjeda, 2004.
3. Jagoš Jovanović: *Istorija Crne Gore*, Podgorica, 1995.
4. Žarko Šćepanović: *Kratka istorija Crne Gore: od najstarijih vremena do 1796*, Podgorica, CID, 2002.
5. Živko Andrijašević: *Kratka istorija Crne Gore*, Bar, Conteco, 2000.
6. Živko M. Andrijasevic, Šerbo Rastoder: *Istorija Crne Gore*, Pobjeda, 2005.

9. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/NASTAVNICA I STRUČNIH SARADNIKA/SARADNICA

Istoriju u stručnoj školi može predavati osoba sa stečenim sljedećim visokoškolskim obrazovanjem: diplomirani istoričar/istoričarka i profesor/profesorica istorije i geografije (240 ECTS).